

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

26 kwietnia 2023 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia Karolina Obrębska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w dniu 26 kwietnia 2023 r. w Poznaniu

sprawy z powództwa I. P. i W. P.

przeciwko (...) spółki z o.o. w P.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu

z dnia 13 stycznia 2023 r.

sygn. akt IX C 1208/21

1. oddala apelację;

2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwotę 1800 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanemu wyroku do dnia zapłaty.

/-/ Karolina Obrębska

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym 17 lutego 2021 r. powodowie I. P. i W. P. wnieśli o zasądzenie solidarnie od E. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. kwoty 13 000,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 18 marca 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty, a także o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu.

W uzasadnieniu wskazali, że dochodzą zapłaty za bezumowne korzystanie z nieruchomości działki o numerze (...) położonej w P. przy ulicy (...), dla których prowadzona jest księga wieczysta nr (...) przez posadowienie na niech i eksploataowanie urządzeń przesyłowych – napowietrznej sieci elektroenergetycznej średniego napięcia (15kV) wraz ze słupem wirowanego ze stacją transformatorową słupową 15/0 od dnia 15 lutego 2015 r. do dnia uprawomocnienia się postanowienia o ustanowieniu służebności przesyłu tj. 18 stycznia 2021 r. Podali, że pismem z dnia 13 marca 2015 r. złożyli wniosek o ustanowienie służebności przesyłu za jednorazowym wynagrodzeniem. Prawomocnym postanowieniem z dnia 18 stycznia 2021 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie pod sygn. II Ca 1660/20 ustanowił służebność przesyłu na rzecz pozwanego. Powodowie nadmienili, że w okresie poprzedzającym ustanowienie służebności grunt wykorzystywany był przez pozwanego w związku z prowadzonym przedsiębiorstwem

poprzez posadowienie urządzeń przesyłowych i ich eksploatację. Pozwany nie posiada żadnego tytułu prawnego do korzystania z nieruchomości powodów w tym zakresie.

W piśmie procesowym z 12 listopada 2021 r. oraz w odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu.

Pozwany wskazał, że nie kwestionuje, iż na wskazanej nieruchomości posadowione są urządzenia elektroenergetyczne będące jego własnością. Podał jednak, że pozostawał w dobrej wierze w zakresie korzystania z nieruchomości powodów w celu eksploatacji linii SN 15 kv. W ocenie pozwanego potwierdzeniem dobrej wiary są protokoły odbioru poszczególnych urządzeń elektroenergetycznych tj. stacji MST, które zasilane są właśnie z tejże linii. Dokonanie odbiorów inwestycji nie mogłyby się odbyć bez zachowania procedur niezbędnych dla tego rodzaju inwestycji. Pozwany zakwestionował także, że w okresie objętym żądaniem pozwu korzystał z ich nieruchomości w obszarze jaki wskazany został w postanowieniu Sądu Rejonowego Poznań-Nowe Miasto i Wilda w sprawie o sygn. V Ns 629/15 tj. 8,2 m. Pozwany wyjaśnił, że niezbędny do prawidłowej eksploatacji linii SN 15 kv wraz ze słupem dla samej linii wynosi 1,3 m od skrajnych przewodów fazowych oraz obszar w odniesieniu do słupa obrys słupa plus 1,3 m.

W piśmie procesowym z 05 stycznia 2022 r. powodowie podtrzymali swoje stanowisko w sprawie. Wskazali, że nie można przypisać pozwanemu dobrej wiary bowiem do dnia 18 stycznia 2021 r. pozwanemu nie przysługiwał tytuł prawny do korzystania z nieruchomości powodów.

Na rozprawie w dniu 28 marca 2022 r. Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego rzeczoznawcy K. Ł. na okoliczności wskazane w pkt 3 pozwu.

Pismem z 24 września 2022 r. powodowie rozszerzyli powództwo i wnieśli o zasądzenie na ich rzecz solidarnie kwoty wynagrodzenia w wysokości 16 000,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 18 marca 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty.

Kolejno w piśmie procesowym z 08 października 2022 r. powodowie wnieśli o rozpoznanie niniejszej sprawy z pominięciem przepisów o postępowaniu uproszczonym na podstawie art. 505¹§3 k.p.c.

Na rozprawie w dniu 18 października 2022 r. Sąd postanowił na podstawie art. 505¹§3 k.p.c. niniejszą sprawę rozpoznać z pominięciem przepisów o postępowaniu uproszczonym (k. 196)

Wyrokiem z 13.01.2023 r. Sąd Rejonowy Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu:

- 1. zasądził od pozwanej E. Spółki z o.o. w P. solidarnie na rzecz powodów I. P. i W. P. kwotę 16.000,00 złotych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 19 stycznia 2021 r. do dnia zapłaty,***
- 2. w pozostałym zakresie powództwo oddała,*
- 3. zasądza od pozwanej solidarnie na rzecz powodów kwotę 6.617,00 złotych z tytułu zwrotu kosztów procesu z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty,*
- 4. nakazuje ściągnąć od pozwanej E. Spółce z o.o. w P. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Poznań Grunwald i Jeżyce w Poznaniu kwotę 1.348,16 (jeden tysiąc trzysta czterdzieści osiem i 16/100) złotych z tytułu nieuiszczonych kosztów sądowych.*

W uzasadnieniu wyroku Sąd Rejonowy ustalił i zważył, co następuje:

Powodowie byli właścicielami nieruchomości położonej w P. działki o numerze (...) położonej w P. przy ulicy (...), dla których Sąd Rejonowy P. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...).

Obecnie powodowie są właścicielami działki (...) (działka nr (...) została podzielona na działki (...), działka nr (...) została przeniesiona do księgi wieczystej nr (...)).

okoliczności bezsporne, a nadto dowód: akta sprawy Sądu Rejonowego Poznań-Nowe Miasto i Wilda o sygn. V Ns 1389/15

Pismem z 22 stycznia 2015 r. powodowie wezwali pozwanego do zapłaty za 10 lat bezumownego korzystania z ww. nieruchomości, zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu za jednorazowym wynagrodzeniem oraz wskazania proponowanego sposobu wykonywania przez pozwanego.

W odpowiedzi na powyższe pozwany nie wyraził zgody na ustanowienie odpłatnej służebności przesyłu oraz na wypłatę odszkodowania z tytułu korzystania z nieruchomości pod urządzeniami elektroenergetycznymi. Pismem z dnia 13 marca 2015 r. powodowie złożyli wniosek o ustanowienie służebności przesyłu za jednorazowym wynagrodzeniem.

Postanowieniem z dnia 31 października 2019 r. Sąd Rejonowy Poznań-Nowe Miasto i Wilda (sygn. akt V Ns 1389/15) ustanowił na rzecz pozwanego na zabudowanej nieruchomości gruntowej położonej przy ulicy (...) w P., działki nr (...) obręb S., dla której Sąd Rejonowy P. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), służebność przesyłu polegającą na prawie korzystania z istniejących urządzeń przesyłowych i zasądził od pozwanego kwotę 72 400,00 zł tytułem jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie ww. służebności przesyłu, obejmującego obniżenie wartości nieruchomości z tytułu pobudowania infrastruktury przesyłowej jak i dalsze współkorzystanie.

dowód: postanowienie Sądu Rejonowego Poznań-Nowe Miasto i Wilda o sygn. V Ns 1389/15 (k. 9-10), postanowienie Sądu Okręgowego w Poznaniu o sygn. II Ca 160/20 (k. 11), akta sprawy Sądu Rejonowego Poznań-Nowe Miasto i Wilda o sygn. V Ns 1389/15, protokół odbioru technicznego (k. 50-52,54-61), protokół zdawczo-odbiorczy (k. 53), Wytyczne określania powierzchni służebności przesyłu niezbędne dla właściwego korzystania z urządzeń (k. 64-70)

Wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości położonej przy ulicy (...) w P. działki nr (...), dla których Sąd Rejonowy P. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), w związku z posadowieniem i korzystaniem przez pozwanego z urządzeń przesyłowych w postaci napowietrznej sieci elektroenergetycznej SN 15 kV wraz z słupem wirowanym w okresie od 15 lutego 2015 r. do 18 stycznia 2021 r. wynosi 16 000,00 zł.

Szerokość pasa służebności na działce nr (...) wynosi 8,2 m (po 4,1 m od osi linii w każdą stronę), powierzchnia służebności wynosi 0,0067 ha.

Szerokość pasa służebności na działce nr (...) wynosi 8,2 m (po 4,1 m od osi linii w każdą stronę), powierzchnia służebności wynosi 0,0818 ha.

Szerokość pasa służebności na działce nr (...) wynosi 8,2 m (po 4,1 m od osi linii w każdą stronę), powierzchnia służebności wynosi 0,0004 ha.

Od momentu posadowienia linii nie było zmiany ich usytuowania.

Dla tego typu linii elektroenergetycznej raz na pięć lat należy wykonać oględziny zewnętrzne z poziomu ziemi. Oględziny wykonuje się wzdłuż toru linii, przy pomocy lornetki lub gołym okiem. Oględziny przebiegają sprawnie, jeżeli nie są stwierdzane żadne usterki lub awarie. Są przeprowadzane przez dwóch pracowników. W przypadku większych robót, gdy zachodzi potrzeba użycia podnośnika koszowego potrzebne jest miejsce na wjazd samochodu ciężarowego z podnośnikiem. Bryła budynku nie może być bliżej niż 3 m od skrajnego przewodu linii, a w przypadku składowania rzeczy łatwopalnych odległość ta musi wynosić minimum 5 m.

Stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o wyżej wymienione dokumenty prywatne i urzędowe, a nadto na podstawie zeznań świadka M. G. oraz opinii biegłego.

Przedłożone przez strony dokumenty stanowiły dokumenty prywatne w rozumieniu art. 245 k.p.c. W myśl przywołanego przepisu dokument prywatny sporządzony w formie pisemnej albo elektronicznej stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Sąd przeprowadził również dowód z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy Sądu Rejonowego Poznań-Nowe Miasto i Wilda o sygn. V Ns 1389/15. Dokumenty te stanowiły zgodnie z art. 244 k.p.c. dokumenty urzędowe. W myśl powołanego przepisu dokumenty urzędowe, sporządzone w przepisanej formie przez powołane do tego organy władzy publicznej i inne organy państwowe w zakresie ich działania, stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Strony nie kwestionowały wartości dowodowej dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy, a i Sąd nie miał podstaw, aby czynić to z urzędu.

Zeznania świadka M. G. Sąd ocenił jako wiarygodne w całości. Świadek przytoczył procedury dokonywania oględzin na urządzeniach przesyłowych. Zaznaczył, że w przypadku większych robót, gdy zachodzi potrzeba użycia podnośnika koszowego potrzebne jest miejsce na wjazd samochodu ciężarowego z podnośnikiem. Bryła budynku nie może być bliżej niż 3 m od skrajnego przewodu linii, a w przypadku składowania rzeczy łatwopalnych odległość ta musi wynosić minimum 5 m. Świadek zeznawał swobodnie i spontanicznie, a treść jego zeznań była spójna i korespondowała z pozostałym materiałem zgromadzonym w toku postępowania. Wobec powyższego Sąd ocenił zeznania świadka jako wiarygodne w całości.

W celu rozstrzygnięcia sporu toczącego się między stronami konieczne było zasięgnięcie opinii biegłego w myśl art. 278 k.p.c., bowiem główną kwestią sporną było ustalenie wartości wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez pozwanego z nieruchomości powoda w związku z ich zajęciem infrastrukturą przesyłową pozwanego w okresie od 15 lutego 2015 r. do 18 stycznia 2021 r.

Zdaniem Sądu sporządzona przez biegłego sądowego opinia była w pełni przydatna dla rozstrzygnięcia sprawy, gdyż jest logiczna, kompletna, a nadto precyzyjnie i szczegółowo odpowiada na pytania Sądu zawarte w postanowieniu o powołaniu biegłego, a także została sporządzona w oparciu o fachową wiedzę biegłego. Biegły sądowy sporządził obszerną i szczegółową opinię w pełni odpowiadającą na pytanie Sądu sformułowane w tezie dowodowej. Opinia główna, jak i opinie uzupełniające są jasne, spójne i rzetelne. Zostały wydane na podstawie zgromadzonej dokumentacji, po przeprowadzonych w terenie oględzinach przedmiotowych nieruchomości, bazują również na dokumentach i informacjach pozyskanych we własnym zakresie przez biegłą w toku ich opracowywania. Brak było przy tym podstaw do podważenia zasadności przyjętej przez niego metodologii badań oraz przedstawionych w opinii wniosków. Nie można w tym zakresie podzielić zastrzeżeń do opinii głównej wskazanych przez pozwanego, który podnosił, że biegły uwzględnił obszar bezumownego korzystania z nieruchomości powodów w oparciu o obszar ustanowionej służebności przesyłu w sprawie Sądu Rejonowego Poznań-Nowe Miasto i Wilda o sygn. V Ns 1389/15. Biegły podtrzymał opinię sporządzoną w niniejszej sprawie i wskazał, że roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości kierowane przez właściciela przeciwko przedsiębiorstwu przesyłowemu powinno obejmować taki sam teren jak wynagrodzenie za ustanowienie służebności. Granice przedmiotowe korzystania nie ulegają zmianie, powstaje tylko tytuł prawny.

W ocenie Sądu zupełność złożonych opinii biegłego w zestawieniu z logiką prezentowanych w nich rozumowań pozwalały w całej rozciągłości zaakceptować oceny dokonane przez biegłego w przedstawionych jego kwestiach. Opinie zostały sporządzone przez wieloletniego stałego biegłego sądowego, który regularnie wykonuje opinie na zlecenie Sądu. Prezentuje on wysoki poziom doświadczenia, umiejętności i wiedzy praktycznej. Rzeczowe wywody opinii oraz stanowczość przyjętych konkluzji nie pozwalały na skuteczne zakwestionowanie ich ostatecznych wniosków. Istniejące wątpliwości zostały przez biegłego wyjaśnione w pisemnej opinii uzupełniającej. W świetle powyższego Sąd uznał złożone przez biegłego opinie za w pełni przydatne dla wydania rozstrzygnięcia w sprawie.

W ocenie Sądu powództwo zasługiwało na uwzględnienie w znacznej części. Powodowie (po rozszerzeniu powództwa) domagali się zasądzenia kwoty 16 000,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 18 marca 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty, a także o zasądzenie od

pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez pozwanego z nieruchomości należących w spornym okresie do powodów.

Roszczenia o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy przysługują właścicielowi wobec posiadacza samoistnego stosownie do przepisów art. 224 § 1 k.c. i art. 225 k.c., a wobec posiadacza zależnego stosownie do przepisu art. 230 k.c. Roszczenie to może więc przysługiwać właścicielowi tylko wobec posiadacza, który w danym okresie bez podstawy prawnej faktycznie władał rzeczą, byłby zatem w tym okresie biernie legitymowany w świetle art. 222 § 1 k.c. Dochodzenie tak zwanych roszczeń uzupełniających może nastąpić oddzielnie, niezależnie od dochodzenia roszczenia windykacyjnego, a roszczenia te mogą być samodzielnym przedmiotem obrotu prawnego (Z. Gordon: Kodeks Cywilny z Komentarzem WP Warszawa 1989 t.1 s.194, teza 1).

Przyjmuje się, że roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy wobec posiadacza samoistnego lub zależnego w złej wierze (art. 225 i 230 k.c.) oraz posiadacza samoistnego lub zależnego w dobrej wierze, który dowiedział się o wytoczeniu przeciwko niemu powództwa o wydanie rzeczy (art. 224 § 2 k.c. i art. 230 k.c.) łączy w sobie pierwiastki roszczenia odszkodowawczego (może zmierzać do zwrócenia kosztów, jakie właściciel poniósł w związku z tym, że był zmuszony do korzystania z cudzej rzeczy) lub do kompensaty utraconych korzyści, jakie by uzyskał, gdyby rzecz np. wynajął lub wdzierżawił) jak i roszczenia o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia (może bowiem zmierzać do wydania korzyści uzyskanych przez posiadacza w wyniku korzystania z cudzej rzeczy). Mimo pełnienia podobnych funkcji do realizowanych przez roszczenia o naprawienie szkody i roszczenia o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia, jest ono jednak - podobnie jak inne roszczenia przewidziane w art. 224 § 2 i art. 225 k.c. - odrębnym roszczeniem, niezależnym od przesłanek roszczeń o naprawienie szkody i zwrot bezpodstawnego wzbogacenia. W szczególności zarówno powstanie roszczenia o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy, jak i wysokość wynagrodzenia nie zależą od tego, czy właściciel w rzeczywistości poniósł jakiś uszczerbek, a posiadacz uzyskał jakąś korzyść. O wysokości należnego właścicielowi wynagrodzenia decydują stawki rynkowe za korzystanie z danego rodzaju rzeczy i czas posiadania rzeczy przez adresata roszczenia. Wynagrodzenie to nie dzieli się na świadczenia okresowe, lecz jest należnością jednorazową za cały okres korzystania z rzeczy przez posiadacza bez tytułu prawnego. Takie poglądy wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 kwietnia 2000 r. (sygn. IV CKN 5/00, Legalis nr 92689).

Zajęcie części nieruchomości powodów przez posadowienie i korzystanie przez pozwanego z urządzeń przesyłowych w postaci napowietrznej sieci elektroenergetycznej SN 15 kV wraz ze słupem wirowanym stanowiących własność pozwanego jest takim władaniem przez pozwanego tą częścią nieruchomości, które nie pozbawia powodów faktycznego nad nią władztwa, lecz niewątpliwie narusza jego prawo własności w inny sposób. W takim wypadku właściciel może dochodzić roszczeń uzupełniających, o których mowa w art. 224-225 k.c.

Sąd dodał, że zgodnie z przepisami procedury cywilnej, ciężar gromadzenia materiału procesowego spoczywa na stronach (art. 232 k.p.c., art. 3 k.p.c., art. 6 k.c.) Sąd podejmuje z urzędu inicjatywę dowodową jedynie w sytuacjach szczególnych (uchwała SN z dnia 19.05.2000 r., II CZP 4/00), które w niniejszej sprawie nie miały miejsca. Wyjątkowa sytuacja, uzasadniająca inicjatywę sądu zachodzi m.in. wtedy gdy ma to przeciwdziałać naruszeniu porządku prawnego, jak również wówczas, gdy obok interesu prywatnego występuje w sprawie interes publiczny, gdy zachodzi podejrzenie prowadzenia przez strony procesu fikcyjnego, gdy podmioty postępowania zachowują się sprzecznie z prawem oraz w sytuacji występowania w postępowaniu strony wyjątkowo nieporadnej, a więc kiedy przemawia za tym zapobieżenie uchybieniu zasadzie równości (równouprawnienia) stron (wyr. SN z 30.1.2007 r. IV CSK 346/06) Sąd nie jest bowiem co do zasady władny zastąpić własnym działaniem bezczynność strony (wyr. SN z 5.11.1997 r., III CKN 244/97,). W rozpoznawanej sprawie nie zaistniała żadna szczególna sytuacja, która uzasadniałaby inicjatywę dowodową Sądu. Strona powodowa korzystała z pomocy profesjonalnego pełnomocnika, dlatego też nie można mówić o jej nieporadności ani uchybieniu zasadzie równouprawnienia stron procesu cywilnego.

W rozpoznawanej sprawie bezspornym jest, że pozwana spółka nie dysponowała skutecznym wobec właścicieli prawem do władania nieruchomościami powodów. Pozwany nie dysponował żadnym tytułem prawnym do nieruchomości, a nadto było to posiadanie w złej wierze, gdyż pozwany miał pełną świadomość tego, że nie dysponuje żadnym tytułem pozwalającym na trwałe korzystanie z nieruchomości właściciela. Świadczy o tym zapadłe przed

Sądem Rejonowym Poznań-Nowe Miasto i Wilda o sygn. V Ns 1389/15 postanowienie z dnia 31 października 2019 r. Sąd Rejonowy Poznań-Nowe Miasto i Wilda (sygn. akt V Ns 1389/15), w którym Sąd ustanowił na rzecz pozwanego na zabudowanej nieruchomości gruntowej położonej przy ulicy (...) w P., działki nr (...) obręb S., dla której Sąd Rejonowy P. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), służebność przesyłu polegającą na prawie korzystania z istniejących urządzeń przesyłowych i zasądził od pozwanego kwotę 72 400,00 zł tytułem jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie ww. służebności przesyłu, obejmującego obniżenie wartości nieruchomości z tytułu pobudowania infrastruktury przesyłowej jak i dalsze współkorzystanie. Skoro zatem Sąd orzekł o ustanowieniu na rzecz pozwanego służebności przesyłu nie mógł on dysponować tytułem prawnym do nieruchomości powodów. W takiej sytuacji właściciel nieruchomości może skorzystać z roszczeń, jakie kodeks cywilny przyznaje właścicielowi przeciwko posiadaczowi w złej wierze.

W orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego przyjmuje się co do zasady, że wysokość należnego właścicielowi wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z jego rzeczy powinno się ustalać według stawek rynkowych. Podstawą ustalania wynagrodzenia za korzystanie z cudzej nieruchomości powinna być kwota jaką posiadacz (także służebności) musiałby zapłacić właścicielowi, gdyby jego posiadanie opierało się na prawie. W uchwale składu siedmiu sędziów SN z dnia 10 lipca 1984 r. wyrażono pogląd o konieczności stosowania obiektywnego kryterium, jakim jest układ odpowiednich cen rynkowych - stawek za korzystanie z rzeczy danego rodzaju. Ustalając wysokość kwoty wynagrodzenia, Sąd korzystał z wyliczeń biegłego, który wskazał, że wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości położonej przy ulicy (...) w P. działki nr (...), dla których Sąd Rejonowy P. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), w związku z posadowieniem i korzystaniem przez pozwanego z urządzeń przesyłowych w postaci napowietrznej sieci elektroenergetycznej SN 15 kV wraz z słupem wirowanym w okresie od 15 lutego 2015 r. do 18 stycznia 2021 r. wynosi 16 000,00 zł.

Pozwany zakwestionował zasadność przyjęcia przez biegłego obszaru bezumownego korzystania z nieruchomości powodów w oparciu o obszar ustanowionej służebności przesyłu w sprawie Sądu Rejonowego Poznań-Nowe Miasto i Wilda o sygn. V Ns 1389/15. Biegły podtrzymał opinię sporządzoną w niniejszej sprawie i wskazał, że roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości kierowane przez właściciela przeciwko przedsiębiorstwu przesyłowemu powinno obejmować taki sam teren jak wynagrodzenie za ustanowienie służebności. Granice przedmiotowe korzystania nie ulegają zmianie, powstaje tylko tytuł prawny.

Posiłkując się opinią biegłego sądowego Sąd uznał, że zgodnie z postanowieniem i uzasadnieniem w sprawie V Ns 1389/15, szerokość pasa służebności na działce nr (...) wynosi 8,2 m (po 4,1 m od osi linii w każdą stronę), powierzchnia służebności wynosi 0,0067 ha, szerokość pasa służebności na działce nr (...) wynosi 8,2 m (po 4,1 m od osi linii w każdą stronę), powierzchnia służebności wynosi 0,0818 ha, a szerokość pasa służebności na działce nr (...) wynosi 8,2 m (po 4,1 m od osi linii w każdą stronę), powierzchnia służebności wynosi 0,0004 ha. Co istotne - od momentu posadowienia linii nie było zmiany ich usytuowania. Powyższa opinia biegłego sądowego powołanego w niniejszej sprawie uwzględniała szerokości pasa bezumownego korzystania o parametrach określonych w opinii biegłego sądowego rzeczoznawcy majątkowego w opinii do sprawy V Ns 1389/15.

Na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c. Sąd orzekł o odsetkach od zasądanego roszczenia. Wskazać należy, że postanowienie Sądu Rejonowego Poznań-Nowe Miasto i Wilda o sygn. V Ns 1389/15 stało się prawomocne w dniu wydania (18 stycznia 2021 r.) przez Sąd Okręgowy w Poznaniu (sygn. akt II Ca 160/20) postanowienia oddalającego apelację na ww. postanowienie, zatem odsetki od kwoty żądanej przez powodów należało zasądzić od dnia kolejnego tj. 19 stycznia 2021 r. Od tego dnia pozwany pozostawał w zwłoce z zapłatą za bezumowne korzystanie z gruntu powodów.

W pkt 2 Sąd oddalił powództwo w zakresie zasądzenia odsetek od dnia 18 marca 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz odsetek ustawowych za opóźnienie od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty.

O kosztach postępowania orzeczono w punkcie 3 wyroku na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z art. 100 zd. 2 k.p.c. W myśl przywołanych przepisów strona przegrywająca proces obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu).

Do niezbędnych kosztów procesu powodów składało się: 17,00 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, 750,00 zł opłata od pozwu, 3 600,00 zł koszty zastępstwa procesowego (oraz na podstawie § 2 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych w brzmieniu obowiązującym w dniu wniesienia pozwu), 2 000,00 zł zaliczka na biegłego i 250,00 zł uzupełniająca opłata od pozwu tj. łącznie 6 617,00 zł. W rozpoznawanej sprawie stroną przegrywającą sprawę niemal w całości jest pozwany, zatem Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwotę 6 617,00 zł. Mając na uwadze powyższe obciążenie strony pozwanej kosztami Sąd w pkt 4 wyroku nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu kwotę 1 348,16 zł z tytułu nieuiszczonych kosztów sądowych.

Apelację od tego wyroku złożyła pozwana, która zaskarżyła wyrok w części, tj. co do punktów 1., 3 i 4., i zarzuciła:

1. naruszenie przepisów postępowania cywilnego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie zasady swobodnej oceny zebranego materiału dowodowego, tj.:

a) błędne ustalenie, że pozwany od 15 lutego 2015r. do 18 stycznia 2021r. korzystał bezumownie z nieruchomości powódki w obszarze i zakresie odpowiadającym ustanowionej służebności przesyłu zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego Poznań – nowe Miasto i Wilda w Poznaniu z 31.10.2019r., sygn.. akt V Ns 1389/15, podczas gdy faktycznie wykorzystywany obszar w tym okresie był mniejszy;

b) nieuwzględnienie przedłożonego przez pozwanego dokumentu Wytyczne określania powierzchni służebności przesyłu niezbędnej do właściwego korzystania z urządzeń i nie przeprowadzenie dowodu z tego dokumentu na fakt mający dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie tj. ustalenia obszaru faktycznie zajmowanego przez pozwanego w spornym okresie;

2. naruszenie przepisów postępowania cywilnego tj. art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 278 k.p.c. i art. 285 k.p.c. poprzez uznanie za prawidłowe przyjęcie przez biegłego obszaru bezumownego korzystania z nieruchomości powodów tak jak dla obszaru ustanowionej służebności przesyłu, co nie odpowiada faktycznej powierzchni nieruchomości bezumownie wykorzystywanej przez pozwanego w spornym okresie;

3. wobec naruszenia przepisów postępowania doszło do naruszenia art. 224 i 225 k.c. przez zasądzenie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości powodów w kwocie wyższej od należnej;

4. naruszenie przepisów postępowania cywilnego, tj. art. 505⁴ k.p.c. w zw. z art. 505¹ k.p.c. przez zastosowanie i uznanie, że sprawa nie jest rozpoznawana w postępowaniu uproszczonym, a w konsekwencji zasądzenie na rzecz powódki kwoty rozszerzonego powództwa ponad żadaną pierwotnie w pozwie kwotę 13 000 zł.

Na tej podstawie apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku, względnie oddalenie powództwa i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanej kosztów postępowania przed sądem I instancji, a nadto o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Powodowie **w odpowiedzi na apelację** wnieśli o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie na ich rzecz od pozwanej kosztów postępowania w II. instancji wg norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego wraz z odsetkami przewidzianymi w art. 98 § 1¹ k.p.c.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd I instancji i uznaje je za własne na podstawie art. 382 k.p.c.

W sprawie - na tym etapie postępowania - kwestia sporna sprowadzała się do określenia obszaru bezumownego korzystania z nieruchomości powodów od 15 lutego 2015r. do 18 stycznia 2021r. na zasadach odpowiadających

posiadaniu służebności przesyłu. Zdaniem apelującej faktyczny stan posiadania był bowiem mniejszy niż określony w postanowieniu Sądu Rejonowego Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu z 31.10.2019r. w sprawie o sygn. akt V Ns 1389/15 ustanawiającym służebność przesyłu.

Ze stanowiskiem pozwanej nie można się zgodzić.

Nie zasługiwały na uwzględnienie podniesione w apelacji zarzuty procesowe, które sprowadzały się do polemiki z oceną materiału dowodowego zaprezentowaną przez Sąd Rejonowy. Tymczasem skuteczność zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. zależy od przytoczenia okoliczności, które dyskwalifikują ocenę konkretnych dowodów przyjętą przez sąd z punktu widzenia jej zgodności z zasadami logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 7 czerwca 2006 r., I ACa 1407/05, LEX nr 278415).

Apelująca w istocie ograniczyła się do ogólnego stwierdzenia, że pominięcie dokumentu wskazanego w apelacji, podobnie jak uwzględnienie wniosków opinii biegłego sądowego, było niezasadne. Jednak, w ocenie sądu odwoławczego, problematyka właściwego określenia zakresu bezumownego korzystania na zasadach odpowiadających posiadaniu służebności przesyłu w rzeczywistości wymagała dokonania oceny w świetle przepisów prawa materialnego.

Nie ma wątpliwości, że roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości związane z eksploatacją przez przedsiębiorcę przesyłowego usytuowanych na niej urządzeń elektroenergetycznych, dochodzone na podstawie art. 224 i 225, 230 i 352 § 1 k.c., nie jest tożsame z roszczeniem o ustanowienie służebności przesyłu za wynagrodzeniem, gdyż są to odrębne instytucje. Pierwsze z roszczeń dotyczy przeszłości i zakresu korzystania przez przedsiębiorcę przesyłowego bez tytułu prawnego z nieruchomości powoda, natomiast drugie wiąże się z uzyskaniem przez tegoż przedsiębiorcę tytułu prawnego, uprawniającego go do eksploatacji tych samych urządzeń w przyszłości i w zakresie co najmniej niezbędnym do ich prawidłowej eksploatacji. Jednak w sytuacji, gdy przebieg usytuowania urządzeń na nieruchomości powoda nie uległ zmianie, to - zdaniem Sądu Okręgowego – brak przekonujących argumentów uzasadniających różnicowanie takich przypadków i określanie różnego zakresu posiadania, skoro w sprawie o ustanowienie służebności przedsiębiorca de facto jedynie „legalizuje” swe posiadanie wykonywane na cudzej nieruchomości.

W orzecznictwie wskazuje się (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 21 czerwca 2018 r., I ACa 425/17), że wynagrodzenie za okres bezumownego korzystania z nieruchomości powinno być ustalane każdorazowo stosownie do okoliczności konkretnego przypadku - z uwzględnieniem charakteru i trwałości obciążenia oraz jego uciążliwości - a następnie powinno podlegać weryfikacji przez stopień ingerencji w uprawnienia właścicielskie (ograniczenie korzystania z nieruchomości) oceniany z kolei przez pryzmat przeznaczenia nieruchomości i okoliczności faktycznych wskazujących na rzeczywiste wykorzystywanie lub możliwość wykorzystywania nieruchomości przez właściciela. Należy mieć więc uwadze, że zakres posiadania na zasadach odpowiadających posiadaniu służebności przesyłu, a zatem jak w rozpoznawanym przypadku, wyznacza nie tylko faktyczne władztwo związane z posadowieniem urządzenia przesyłowego, ale obejmuje nadto tzw. pas technologiczny, związany z potrzebą wkraczania na nieruchomość w celu utrzymania urządzenia w zdadności do użytku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 10.11.2017r., V CSK 33/17). Zdaniem Sądu Najwyższego (por. postanowienie z 23.08.2022r., I CSK 1698/22) korzystający z nieruchomości bez tytułu prawnego ma obowiązek uiścić właścicielowi nieruchomości taką, co do zasady, kwotę, jaką musiałby zapłacić, gdyby jego posiadanie opierało się na prawie. Jeśli władztwo odpowiada zatem władztwu wynikającemu ze służebności przesyłu, a przed wprowadzeniem jej do porządku prawnego – stosownej służebności gruntowej, wynagrodzenie za bezumowne korzystanie powinno odpowiadać wynagrodzeniu, jakie posiadacz - posiadając tytuł do korzystania z nieruchomości - uiściłby na rzecz właściciela, a jego wysokość winna uwzględniać stopień ingerencji w prawo własności właściciela (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 3 lutego 2010 r., II CSK 444/09, niepubl., z 4 lipca 2012 r., I CSK 641/11, niepubl., z 24 stycznia 2014 r., V CSK 117/13, niepubl. i z 7 sierpnia 2014 r., II CSK 573/13, OSNC 2015, nr 7-8, poz. 90).

Wynagrodzenie za bezumowne korzystanie nie ma charakteru odszkodowawczego ani z bezpodstawnego wzbogacenia, nie rekompensuje strat ani korzyści nieuzyskanych przez właściciela, jakkolwiek taki interes faktycznie zaspokaja. Roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości kierowane przez właściciela przeciwko przedsiębiorstwu przesyłowemu powinno obejmować taki sam teren, jak wynagrodzenie za ustanowienie służebności. Granice przedmiotowe korzystania nie ulegają bowiem zmianie, powstaje tylko tytuł prawny – ograniczone prawo rzeczowe (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 7 lipca 2017 r., V CSK 636/16, OSNC 2018, nr 4, poz. 42.). Zgodnie ze standardem wyceny KSW „Określanie wartości służebności przesyłu i wynagrodzenia za jej ustanawianie oraz wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości przez przedsiębiorców przesyłowych” przyjętym przez Radę Krajową Polskiej Federacji Stowarzyszeń Rzeczoznawców Majątkowych w dniu 12 grudnia 2016 r. i zalecanym do stosowania w dobrej praktyce zawodowej, pas zajęty przez urządzenia przesyłowe w każdym wypadku obejmuje pas technologiczny (pas eksploatacyjny) urządzenia, a w zależności od ustalonych okoliczności z etapów lokalizacji, budowy bądź eksploatacji może obejmować także strefę oddziaływania urządzenia. Opinia biegłego K. Ł. w zakresie ustalenia odpowiedniego wynagrodzenia prawidłowo uwzględniła zatem strefę oddziaływania wykonywanego posiadania w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu.

W świetle przedstawionych uwag roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości kierowane przez właściciela przeciwko przedsiębiorstwu przesyłowemu powinno obejmować taki sam teren jak wynagrodzenie za ustanowienie służebności, jak słusznie uznał Sąd Rejonowy, skoro granice przedmiotowe korzystania nie ulegają zmianie, powstaje tylko tytuł prawny (ograniczone prawo rzeczowe). Z tych przyczyn nie doszło do naruszenia przepisów prawa materialnego, a w konsekwencji do zawyżenia zasądanego wynagrodzenia.

Wbrew stanowisku apelującego nie doszło także do naruszenia art. 505⁽⁴⁾ w zw. z art. 505⁽¹⁾ k.p.c. Ocena, w jakich sytuacjach potencjalnie mogłoby dojść do zastosowania art. 505⁽¹⁾ § 3 k.p.c., musi się odbyć z uwzględnieniem differentia specifica postępowania uproszczonego. Na tym tle przepisem, który może uzasadniać wydanie postanowienia o pominięciu przepisów o postępowaniu uproszczonym, jest art. 505⁽⁴⁾ § 1 k.p.c., normujący niedopuszczalność zmiany powództwa w toku postępowania uproszczonego oraz dokonywania przekształceń podmiotowych, zgłaszania interwencji głównej lub ubocznej oraz stosowania przypozwania. Przykładowo, przeprowadzenie opinii w sprawie o odszkodowanie może spowodować określenie szkody w wyższej kwocie niż zostało wskazane w pozwie i jednocześnie wyższej niż wskazana w art. 505⁽¹⁾ § 1 k.p.c. W takim przypadku powód powinien mieć możliwość rozszerzenia powództwa w już toczącym się postępowaniu, gdyż niewątpliwie przyspieszy to całościowe rozpoznanie sporu. Takie rozszerzenie powództwa nie będzie jednak dopuszczalne w postępowaniu uproszczonym na mocy art. 505⁽⁴⁾ § 1 zd. 1 k.p.c. W efekcie rozszerzenie powództwa i wniesienie o zastosowanie art. 505⁽¹⁾ § 3 k.p.c. pozwoliłoby na dokonanie takiej zmiany, za czym przemawia niewątpliwie ekonomia postępowania. Brak takiej możliwości prowadziłby natomiast do sytuacji, w której powód (chcąc uzyskać zaspokojenie wszystkich roszczeń wynikających ze zdarzenia lub stosunku prawnego) zobowiązany byłby wytoczyć odrębne powództwo i wnieść, na zasadzie art. 219 k.p.c., o połączenie obydwu lub kilku spraw do wspólnego rozpoznania. Z pewnością nie służyłoby to sprawnemu rozwiązaniu sporu, a wręcz przeciwnie – prowadziło do jego przedłużenia. Co więcej, w pewnych wypadkach skutkowałoby to dla strony także zwiększeniem kosztów postępowania, natomiast dla sądu – obciążeniem go kolejnymi sprawami, które mogłyby bez przeszkód zostać rozpoznane w jednym, rozszerzonym powództwie. Tym samym odstąpienie od dalej idącego formalizmu postępowania uproszczonego faktycznie może przyczynić się do sprawniejszego rozwiązania sporu (por. dr Magdalena Skibińska, MOP 2021, Nr 14 „Pominięcie przepisów o postępowaniu uproszczonym a sprawniejsze rozwiązanie sporu – próba oceny możliwości zastosowania art. 505[1] § 3 KPC).

W świetle powołanych argumentów apelacja pozwanej – jako bezzasadna – podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c., obciążając nimi apelującą, która - w związku z oddaleniem apelacji - powinna zwrócić powodowi

poniesione koszty zastępstwa procesowego w wysokości 1800 zł. Wysokość tych kosztów ustalono zgodnie z § 15 ust. 1 i 2 w zw. z § 2 pkt 5 i § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

/-/ Karolina Obrębska